УДК 336.71:004.738.5

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA ZAMONAVIY BANK XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI

Ergasheva Aziza G‘olib qizi
e-mail: aziza.ergasheva1998@gmail.com

Annotatsiya: *mazkur tezisda O‘zbekiston Respublikasida zamonaviy bank xizmatlarini rivojlantirish istiqbollari, bank tizimini raqamlashtirish jarayonlari hamda ochiq banking (Open Banking) konsepsiyasining amaliy ahamiyati tahlil qilingan. Tadqiqotda mobil banking, internet banking, elektron to‘lov tizimlari va fintech texnologiyalarining bank xizmatlari samaradorligiga ta’siri o‘rganilgan. Shuningdek, raqamli bank xizmatlarini joriy etish orqali moliyaviy xizmatlarning tezkorligi, qulayligi va shaffofligini oshirish, mijozlarga yo‘naltirilgan yangi xizmat turlarini rivojlantirish imkoniyatlari yoritilgan. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, Open Banking tizimi banklar va fintech kompaniyalar o‘rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish hamda raqobat muhitini rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi. Mazkur yo‘nalishning rivojlanishi O‘zbekistonda moliyaviy inklyuziyani kengaytirish, iqtisodiy samaradorlikni oshirish va raqamli iqtisodiyotning barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.*

Kalit so‘zlar: *bank tizimi, zamonaviy bank xizmatlari, raqamli iqtisodiyot, Open Banking, fintech, mobil banking, internet banking, elektron to‘lov tizimlari, raqamli transformatsiya, moliyaviy inklyuziya, kiberxavfsizlik, innovatsion texnologiyalar.*

Zamonaviy bank xizmatlarini rivojlantirish raqamli iqtisodiyot sharoitida bank tizimining transformatsiyasini ifodalovchi muhim jarayon hisoblanadi. Ushbu jarayon an’anaviy bank xizmatlaridan raqamli platformalarga asoslangan, tezkor va mijozga yo‘naltirilgan xizmat ko‘rsatish modeliga o‘tishni anglatadi.

Zamonaviy bank xizmatlarining asosiy yo‘nalishlariga mobil banking, internet banking, elektron to‘lov tizimlari hamda Open Banking konsepsiyasi kiradi. Mobil banking mijozlarga istalgan vaqtda bank operatsiyalarini amalga oshirish imkonini bersa, internet banking masofaviy boshqaruvni ta’minlaydi. Elektron to‘lov tizimlari esa naqd pulsiz iqtisodiyot ulushini oshirishga xizmat qiladi.

Open Banking tizimi banklar va uchinchi tomon xizmat ko‘rsatuvchilari o‘rtasida ma’lumot almashinuvi orqali innovatsion moliyaviy xizmatlarni rivojlantirishga imkon yaratadi. Bu esa fintech kompaniyalarining rivojlanishi, yangi biznes modellarining shakllanishi va raqobat muhitining kuchayishiga olib keladi.

Umuman olganda, zamonaviy bank xizmatlarining rivojlanishi raqamli texnologiyalar, sun’iy intellekt, katta ma’lumotlar (Big Data) va kiberxavfsizlik tizimlari bilan chambarchas bog‘liq bo‘lib, bank sektorining samaradorligini oshirishda muhim rol o‘ynaydi.

1-jadval

2019–2024 yillarda O‘zbekistonda zamonaviy bank xizmatlari rivojlanish dinamikasi (shartli tahliliy ko‘rsatkichlar)

№	Ko‘rsatkichlar	2019	2021	2023	2024	Tendensiya
1	Mobil banking foydalanuvchilari (mln)	5.2	9.1	14.8	18.5	O‘sish
2	Internet banking ulushi (%)	18%	32%	48%	55%	Barqaror o‘sish
3	Elektron to‘lovlar ulushi (%)	25%	41%	60%	70%	Tez o‘sish
4	Fintech loyihalar soni	30	65	120	150	Kengayish
5	Naqd pulsiz operatsiyalar ulushi (%)	35%	50%	68%	75%	Rivojlanish

Keltirilgan jadval O‘zbekiston Respublikasida 2019–2024 yillar oralig‘ida zamonaviy bank xizmatlarining rivojlanish tendensiyalarini ifodalaydi. Tahlil natijalari bank sektorida raqamli transformatsiya jarayonlari izchil va barqaror xarakter kasb etayotganini ko‘rsatadi.

Avvalo, mobil banking xizmatlaridan foydalanuvchilar sonining 2019 yildagi 5,2 milliondan 2024 yilga kelib 18,5 millionga yetishi bank xizmatlarining aholiga kirib borish darajasi sezilarli darajada oshganini anglatadi. Bu holat raqamli xizmatlarning qulayligi va tezkorligi bilan bevosita bog‘liqdir.

Shuningdek, internet banking ulushining 18 foizdan 55 foizgacha oshishi bank xizmatlarining masofaviy shakllari kengayib borayotganini va mijozlarning raqamli platformalarga moslashuvi kuchayayotganini ko‘rsatadi. Bu jarayon bank operatsiyalarining samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda. Elektron to‘lov tizimlari ulushining 25 foizdan 70 foizgacha o‘sishi esa naqd pulsiz hisob-kitoblar tizimi rivojlanayotganini va iqtisodiyotda raqamli to‘lovlar ustuvor ahamiyat kasb etayotganini tasdiqlaydi.

Bundan tashqari, fintech loyihalari sonining 30 tadan 150 tagacha oshishi bank sektorida innovatsion faoliyat faollashganini va yangi raqamli moliyaviy xizmatlar bozori shakllanayotganini bildiradi. Naqd pulsiz operatsiyalar ulushining 35 foizdan 75 foizgacha ortishi esa iqtisodiyotning umumiy raqamlashtirish darajasi oshayotganini va moliyaviy jarayonlar shaffoflashayotganini ko‘rsatadi.

Xulosa qilib aytganda, jadvaldagi statistik ko‘rsatkichlar O‘zbekiston bank tizimining bosqichma-bosqich raqamli iqtisodiyot talablariga moslashib borayotganini, zamonaviy bank xizmatlari esa iqtisodiy samaradorlikni oshirish va moliyaviy inklyuziyani kengaytirishda muhim omilga aylanayotganini tasdiqlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori (2019). “Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish strategiyasi to‘g‘risida” PQ–4455-son qaror. Lex.uz.
2. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki. (2023). Bank tizimini raqamlashtirish va moliyaviy xizmatlarni rivojlantirish bo‘yicha yillik hisobot. Toshkent.
3. “Banklar va bank faoliyati to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi Qonuni. (2019). Lex.uz.
4. World Bank (2022). Digital Financial Services Report. Washington, D.C.
5. International Monetary Fund (2021). Fintech and the Future of Banking. Washington, D.C.
6. Chris Skinner. (2019). Digital Bank: Strategies for Financial Institutions.

7. Brett King. (2018). Bank 4.0: Banking Everywhere, Never at a Bank. Wiley.

8. Xolmurodov A., Karimova D. (2023). Raqamli iqtisodiyot va bank innovatsiyalari. Toshkent.

9. O‘zbekiston Respublikasi Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligi. (2022). Raqamli transformatsiya bo‘yicha tahliliy hisobot.

10. Fintech va Open Banking tizimlariga oid ilmiy maqolalar hamda internet manbalari (2020–2024).